

# Regionale rekeningen

Regionale verdeling van de Belgische in-  
en uitvoer van goederen en diensten  
ESR 2010

Methodologische nota  
(versie maart 2021)



Nationale Bank van België, Brussel in samenwerking met de drie gewesten

Alle rechten voorbehouden.  
De volledige of gedeeltelijke verveelvoudiging van deze brochure  
voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan mits  
bronvermelding.

ISSN 1780-437X (online)

## Woord vooraf

Deze bijdrage verduidelijkt de wijze waarop de regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten geraamd wordt en welk bronnenmateriaal daarvoor gebruikt wordt. De regionale verdeling betreft uitsluitend de Belgische buitenlandse handel in goederen en diensten en geenszins de interregionale handel tussen de 3 gewesten. De hier gepresenteerde resultaten vormen dan ook geen gewestelijke of sub-regionale handelsbalansen.

De resultaten kwamen tot stand in het kader van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) via een samenwerking tussen de NBB, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaams Gewest en het Waals Gewest.

Deze regionale verdeling maakt geen deel uit van de Europese statistische verplichtingen, maar gebeurt wel op basis van de op Europees niveau vastgelegde methodologische principes in het kader van de regionale rekeningen. De uitsplitsing per gewest, provincie en arrondissement is gebaseerd op methodes, definities en nomenclaturen die voor alle lidstaten van de Europese Unie geharmoniseerd zijn. Het referentiekader is het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen (ESR 2010)<sup>1</sup>.

In het inleidend hoofdstuk worden een aantal begrippen beknopt toegelicht.

Hoofdstuk 2 beschrijft de regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen.

In de hoofdstukken 3 tot en met 5 komt de regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van diensten aan bod.

Hoofdstuk 6 geeft een synthese van het relatief belang van de onderliggende informatie voor de regionale verdeling.

Tenslotte wordt in het afsluitend hoofdstuk ingegaan op de verschillen tussen de hier gepresenteerde verdeling en de door het INR gepubliceerde regionale uitsplitsing van de in- en uitvoer van goederen. Er zijn hiertoe voornamelijk 2 redenen. Vooreerst kijken de hier gepresenteerde gegevens op het niveau van het Rijk af omwille van conceptuele redenen (andere behandeling van de transithandel van aardgas, van de stromen m.b.t. maakloonwerk en herstellingen en van de driehoekshandel) en zijn zij coherent met de in- en uitvoercijfers van de nationale rekeningen na arbitrage om de drie optieken van de nationale rekeningen in overeenstemming te brengen met elkaar. Vervolgens steunen de hier gepresenteerde resultaten van de regionale verdeling van de in- en uitvoertransacties op een andere methodiek, met name op de Europees vastgelegde regels inzake regionale verdeling van de variabelen uit de regionale rekeningen.

<sup>1</sup> Er bestaat eveneens een methodologische nota m.b.t. de regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten volgens de voorschriften van het ESR 1995 ([https://www.nbb.be/doc/dg/n\\_method/m\\_gd\\_meth2014n.pdf](https://www.nbb.be/doc/dg/n_method/m_gd_meth2014n.pdf)). De verschillen tussen het ESR 1995 en het ESR 2010 m.b.t. de regionale verdeling worden beschreven in de publicaties van juli 2015 (<https://www.nbb.be/doc/dg/n/dq3/histo/nng9512.pdf>) en juli 2016 (<https://www.nbb.be/doc/dg/n/dq3/histo/nng9513.pdf>).



# Inhoudstafel

Woord vooraf	3
De regionale verdeling van de internationale handel in goederen en diensten	7
1 Inleiding	7
2. In- en uitvoer van goederen (P.71 en P.61)	9
2.1 Raming van de in- en uitvoer van goederen op het niveau van het Rijk	9
2.2 Regionale verdeling van de belgische in- en uitvoer van goederen	10
2.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling	10
2.2.2 Items met een specifieke behandeling	11
2.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden	14
3. In- en uitvoer van diensten oud systeem (1995-2005) (P.72 en P.62)	14
3.1 Raming van de in- en uitvoer van diensten op het niveau van het Rijk	14
3.2 Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van diensten (1995-2005)	16
3.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling	16
3.2.2 Items met een specifieke behandeling	16
3.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden	16
4. In- en uitvoer van diensten nieuw systeem (vanaf 2008) (P.72 en P.62)	20
4.1 Raming van de in- en uitvoer van diensten op het niveau van het Rijk	20
4.2 Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van diensten (vanaf 2008)	21
4.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling	21
4.2.2 Items met een specifieke behandeling	22
4.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden	23
5. In- en uitvoer van diensten voor datajaren 2006-2007 (P.72 en P.62)	23
6. Voorlopige ramingsmethode laatste jaar (t-1)	24
6.1 Repertorium van productie-eenheden	24
6.2 RSZ-vestigingenbestand	24
6.3 BTW-Leveranciersbestand	24
6.4 Dossier 'toegevoegde waarde'	24
6.5 Belspo-Enquête	25

6.6	Huishoudbudgetonderzoek	25
7.	In- en uitvoer van goederen: verschillen met de buitenlandse handel van België per gewest volgens het INR	25
	Lijst van afkortingen	27

# De regionale verdeling van de internationale handel in goederen en diensten

## 1. Inleiding

Tussen de Nationale Bank van België en het Brussels Hoofdstedelijk, Vlaams en Waals Gewest werd een project opgestart om de regionale rekeningen uit te breiden met een regionale verdeling van de **Belgische** in- en uitvoer van goederen (P.71 en P.61) en diensten (P.72 en P.62).

Die regionale cijfers maken geen deel uit van de Europese statistische verplichtingen. De regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten gebeurt echter wel op basis van de op Europees niveau vastgelegde methodologische principes gehanteerd bij de overige variabelen per bedrijfstak die in het kader van de regionale rekeningen uitgesplitst worden per gewest, provincie en arrondissement op basis van de werkplaats (beloning van werknemers, bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen, bruto investeringen in vaste activa, aantal werkzame personen). De resultaten die voortvloeien uit de regionale verdeling van de internationale in- en uitvoer zijn dan ook coherent en vergelijkbaar met de overige aggregaten uit de regionale rekeningen. De cijfers voor het Rijk zijn coherent met die uit de nationale rekeningen die het INR jaarlijks per eind september publiceert.

Voor de geografische indeling wordt gebruik gemaakt van de NUTS-nomenclatuur (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). In deze nomenclatuur worden drie regionale niveaus onderscheiden. Voor België zijn dat de drie gewesten (NUTS 1), de tien provincies (NUTS 2) en de 45<sup>1</sup> arrondissementen (NUTS 3). Voor een gedetailleerde beschrijving van het begrip "regionaal gebied" en de NUTS-indeling wordt verwezen naar de algemene methodologische nota van de regionale rekeningen<sup>2</sup>.

Verder werd ook een bedrijfstakindeling gemaakt van de regionale in- en uitvoer van goederen en diensten. In overeenstemming met de overige aggregaten van de regionale rekeningen is deze indeling gebaseerd op de NACE-nomenclatuur van 2008 ("Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes") gegroepeerd naar 3 (A3), 10 (A10), 21 (A21), 38 (A38) en 64 (A64) bedrijfstakken. Voor een gedetailleerde beschrijving van de basisbeginselen voor de bedrijfstakindeling van de regionale aggregaten wordt verwezen naar de algemene methodologische nota van de regionale rekeningen Ibidem, punt II.1: Basisbeginselen voor de regionale verdeling van de variabelen per bedrijfstak..

Alle berekeningen gebeuren op het laagst mogelijke niveau. Op geografisch vlak betekent dit een verdeling tot op het niveau van de arrondissementen (NUTS 3). De gegevens voor de provincies (NUTS 2) en de gewesten (NUTS 1) worden verkregen door optelling van de gegevens voor de desbetreffende arrondissementen. Voor

<sup>1</sup> 43 arrondissementen met de uitsplitsing van Verviers in een Franstalig en een Duitstalig deel en de toevoeging van de extra-regio. Deze laatste komt niet voor bij de regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer.

<sup>2</sup> Zie de INR-publicatie "Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, ESR 2010", punt I.2: regionaal gebied.

de bedrijfstakindeling betekent dit dat in principe teruggedaan wordt tot het niveau van de SUT -bedrijfstakken (ongeveer 135 bedrijfstakken). Het bedrijfstakniveau waarop de in- en uitvoer van goederen en diensten gepubliceerd wordt, is afhankelijk van het NUTS-niveau en de confidentialiteit:

- goederen:
  - 64 bedrijfstakken (A64) in combinatie met de gewesten (NUTS 1);
  - 38 bedrijfstakken (A38) in combinatie met de provincies (NUTS 2);
  - 10 bedrijfstakken (A10) in combinatie met de arrondissementen (NUTS 3);
- diensten:
  - 21 bedrijfstakken (A21) in combinatie met de gewesten (NUTS 1);
  - 10 bedrijfstakken (A10) in combinatie met de provincies (NUTS 2);
  - 3 bedrijfstakken (A3) in combinatie met de arrondissementen (NUTS 3).

Bij de diensten vertonen de basisgegevens een grotere volatiliteit van het ene op het andere jaar waardoor de combinaties niet gegarandeerd kunnen worden.

Vanuit regionaal oogpunt vormen de in- en uitvoercijfers uit de nationale rekeningen gegeven grootheden. Om die nationale cijfers te verdelen bestaan er verschillende methoden:

- *bottom-up* methode: berekening van de variabele op het niveau van de individuele eenheid, wat bij de aggregaten per bedrijfstak de lokale eenheid van economische activiteit is;
- *pseudo-bottom-up* methode: geldt enkel voor de verdeling van de aggregaten per bedrijfstak in het geval van multiregionale en heterogene ondernemingen, waarbij gegevens voor de lokale eenheid van economische activiteit worden afgeleid uit gegevens voor de onderneming, de eenheid van economische activiteit, of de lokale eenheid;
- *top-down* methode: het nationale aggregaat wordt over de gebieden verdeeld volgens een indicator die zo dicht mogelijk bij de te schatten variabele ligt (individuele eenheden worden niet geïdentificeerd);
- *gemengde* methoden: combinatie van bovenvermelde methoden.

De keuze van de methode is afhankelijk van de beschikbare statistische bronnen. De kwaliteit van de regionale verdeling wordt minder bepaald door de gekozen methode dan wel door de kwaliteit van de detailgegevens of die van de indicator.

Wanneer in het kader van de regionale rekeningen detailgegevens worden gebruikt, komt het in een aantal gevallen voor dat niet het bedrag uit de nationale rekeningen wordt bereikt. Dat eventuele verschil wordt dan proportioneel verdeeld volgens de resultaten van de detailinformatie.

Rekening houdend met het feit dat in de Belgische regionale rekeningen de onderneming de basiseenheid is voor de verdeling van de aggregaten per bedrijfstak, wordt er maximaal gebruik gemaakt van bottom-up-methoden voor uni-arrondissementele ondernemingen (i.e. ondernemingen die slechts in 1 arrondissement voorkomen of waarvan alle vestigingen zich binnen één arrondissement bevinden, de UA's). Voor de uitsplitsing van multi-arrondissementele ondernemingen (i.e. ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen, de MA's) wordt de pseudo-bottom-up-methode toegepast. In een aantal gevallen is de informatie niet beschikbaar op het niveau van de individuele onderneming en wordt er een beroep gedaan op top-down methoden (cf. infra, deel "items met een specifieke behandeling").

In het kader van het overkoepelend project tussen de Nationale Bank en de gewesten werd ook een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de raming van de interregionale handel. Het bronnenmateriaal is hier eerder beperkt. De stromen tussen de gewesten kunnen geraamd worden via het BTW-leveranciersbestand<sup>1</sup> maar dit beperkt zich tot BTW-plichtige eenheden. Handel met of tussen niet BTW-plichtigen is hierin niet vervat. De totaliteit van de stromen tussen de gewesten wordt best benaderd binnen het geheel van een regionale input-outputtabel. Aangezien de stromen tussen de gewesten niet opgenomen zijn in voorliggende statistiek is het dus ook **niet mogelijk om per gewest de handelsbalans op te stellen**.

In wat volgt, wordt beschreven hoe de Belgische in- en uitvoer van enerzijds goederen en anderzijds diensten regionaal verdeeld wordt.

<sup>1</sup> In dit bestand worden alle factuurstromen tussen ingezeten BTW-plichtigen geregistreerd.



## 2. In- en uitvoer van goederen (P.71 en P.61)

### 2.1 Raming van in- en uitvoer van goederen op het niveau van het Rijk

De in- en uitvoer van goederen omvat volgens het ESR 2010 de totale waarde van goederenstromen tussen ingezetenen en niet-ingezetenen waarbij er **eigendomsoverdracht** plaatsvindt. Wanneer ingezetenen en niet-ingezetenen geaffilieerde bedrijven goederen leveren aan elkaar, wordt er eveneens aangenomen dat er een eigendomsoverdracht heeft plaats gevonden. Of er al dan niet sprake is van een fysieke grensoverschrijdende goederenbeweging heeft geen belang. Goederentransacties met een tijdelijk karakter of niet met het oog op eigendomsoverdracht, zoals transacties in het kader van maakloonwerk of herstellingen, behoren volgens het ESR 2010 niet tot de in- of uitvoer van goederen. Goederen die België binnenkomen en vervolgens worden doorgestuurd naar een ander land zonder dat er een Belgische ingezetene bij betrokken is (m.a.w. goederen die het voorwerp uitmaken van transithandel), worden niet opgenomen in de in- en uitvoercijfers van de nationale rekeningen. (ESR 2010, § 3.166).

De raming van de in- en uitvoer van goederen in de nationale rekeningen is in grote mate gebaseerd op gegevens van de buitenlandse handel volgens **nationaal concept**<sup>1</sup>, waarop nog enkele correcties gebeuren bij opname ervan in de betalingsbalans<sup>2</sup>.

De gegevens van de buitenlandse handel zijn grotendeels gebaseerd op individuele ondernemingsgegevens m.b.t. maandelijkse in- en uitvoerwaarden. In de internationale goederenstromen wordt onderscheid gemaakt tussen transacties tussen lidstaten van de EU (intracommunautaire handel) enerzijds en tussen de EU en derde landen (extracommunautaire handel) anderzijds. Deze twee types handel worden op een verschillende manier geregistreerd.

De intracommunautaire handel wordt geregistreerd via de maandelijkse Intrastataangifte. Alle ondernemingen, wiens jaarlijks bedrag van aankomsten of verzendingen minstens gelijk is aan een drempelbedrag<sup>3</sup>, zijn aangifteplichtig. Er worden bijschattingen gedaan voor de in- en uitvoer van goederen door aangevers wiens jaarlijkse in- of uitvoerwaarde onder de aangiftdrempel valt. Die bijschattingen gebeuren via statistische methoden. De extracommunautaire handel wordt geregistreerd via douaneaangiften en is exhaustief. Er worden echter wel kleine bijschattingen gedaan voor de non-respons.

Een belangrijk deel van de in- en uitvoer van goederen wordt aangegeven door fiscale vertegenwoordigers. Fiscale vertegenwoordigers zijn ondernemingen die administratieve taken vervullen voor ondernemingen van een internationale groep die in België een BTW-nummer hebben. Fiscale vertegenwoordigers hebben hier meestal geen personeel<sup>4</sup> noch vaste inrichting en creëren weinig of geen toegevoegde waarde. Bijgevolg kan de uitvoer van fiscale vertegenwoordigers enkel afkomstig zijn uit aankopen bij ingezetenen en niet uit eigen productie. Omgekeerd is hun invoer niet bestemd voor intermediair verbruik (of investeringen), maar voor verkopen aan ingezetenen. Op basis van deze redenering wordt de invoer door fiscale vertegenwoordigers afgeleid uit de verkopen van fiscale vertegenwoordigers aan ingezetenen en de uitvoer uit de aankopen door fiscale vertegenwoordigers bij ingezetenen. Die aan- en verkopen zijn terug te vinden in het BTW-leveranciersbestand. Voor grote fiscale vertegenwoordigers worden individuele analyses gedaan op basis waarvan hun in- en uitvoer wordt bepaald.

Bij de occasionele revisie 2019 werd vanaf datajaar 2009 de definitie van het nationaal concept verder verfijnd. Zo werden er meer goederentransacties geweerd met een tijdelijk karakter of niet met het oog op eigendomsoverdracht. Ook de in- en uitvoer van de fiscaal vertegenwoordigers werd verfijnd:

- De transacties tussen niet-residenten op Belgisch grondgebied konden geëlimineerd worden door die strikt te beperken tot het totaalbedrag aan leveringen door ingezetenen leveranciers (uitvoerzijde) en ingezetenen klanten

1 De in- en uitvoer van goederen volgens nationaal concept betreft de in- en uitvoer van goederen die de nationale landsgrenzen overschrijden waarbij één partij Belgische ingezetene is. Dit in tegenstelling tot het communautair concept dat een aanzienlijke hoeveelheid handel bevat waarbij geen Belgische ingezetenen betrokken zijn.

2 De gegevens van de betalingsbalans zijn gebaseerd op dezelfde definities als die van het ESR 2010.

3 Dit bedrag wordt vastgelegd op jaarbasis. De Europese wetgeving bepaalt dat de lidstaten, bij het opmaken van de statistieken van de intracommunautaire handel in goederen, erover moeten waken dat de informatie die ze voor deze statistieken inwinnen minstens een bepaald percentage van de in- en uitvoer omvat. Deze percentages wijzigen doorheen de tijd; in 2010 bedroeg dit percentage voor de invoer bijvoorbeeld 95% en voor de uitvoer 97%. Drempelwaarden worden bepaald in functie van die percentages.

4 Tenzij voor de uitvoering van administratief werk.

- (invoerszijde) uit het btw-leveranciersbestand;
- De dienstentransacties opgenomen in het btw-leveranciersbestand werden geëlimineerd door enkel rekening te houden met aankopen bij tegenpartijen die actief zijn in de goederenbedrijfstakingen.
- Toevoeging van goederentransacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen zonder grensoverschrijding.

De in- en uitvoertransacties die geregistreerd worden in de buitenlandse handel, gaan steeds gepaard met een fysische grensoverschrijdende goederenbeweging. Bij integratie van die gegevens in de betalingsbalans worden nog een aantal correcties gedaan voor de in- en uitvoer van goederen waarvoor er geen grensoverschrijdende goederenbeweging is, maar er wel een eigendomsoverdracht heeft plaats gevonden tussen ingezetenen en niet-ingezetenen. Volgende elementen worden toegevoegd:

- uitvoer naar enclaves, die zich bevinden op het grondgebied van België;
- in- en uitvoer van boordprovisie; het betreft aan- en verkopen van brandstof en proviand in zee- en luchthavens;
- in- en uitvoer van goederen in het kader van driehoekshandel<sup>1</sup>.

Verder worden ook volgende correcties toegepast bij de integratie in de betalingsbalans:

- toevoeging van in- en uitvoer van goederen in het kader van e-commerce (postzendingen particulieren, vanaf 2009);
- toevoeging van goederenbewegingen die behoren tot de illegale economie (smokkel, drugs);
- eliminatie van goederenuitvoer in het kader van bouwprojecten in het buitenland;
- eliminatie van transit van aardgas<sup>2</sup>.

Finaal worden nog twee globale correcties toegepast:

- waarderingscorrecties op de invoer en de uitvoer van goederen, de zogenaamde CIF ('cost-insurance-freight') en FOB ('free on board') -aanpassingen (vanaf 2009);
- in sommige gevallen de globale arbitrage binnen de nationale rekeningen om de drie optieken ter berekening van het bbp met elkaar in evenwicht te brengen.

De in- en uitvoer van goederen wordt binnen de nationale rekeningen in het kader van de aanbod- en gebruikstabellen nog uitgesplitst naar verschillende producten. In het kader van de regionale verdeling werd dit productdetail niet meegenomen.

## 2.2 Regionale verdeling van de belgische in- en uitvoer van goederen

De raming van de in- en uitvoer van goederen in de nationale rekeningen is grotendeels gebaseerd op individuele ondernemingsgegevens. De individuele aangiftegegevens vormen het vertrekpunt voor de regionalisering van de in- en uitvoer van goederen.

### 2.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling

De in- en uitvoer van goederen wordt toegekend aan de eenheid die eigenaar is van de goederen en die de transactie verricht. Dit impliceert dat de in- en uitvoer van goederen regionaal verdeeld wordt volgens het arrondissement waar de in- of uitvoerder, eigenaar van het goed, gevestigd is en toegekend aan de SUT-bedrijfstaking waartoe de in- of uitvoerder behoort.

Voor uni-arrondissementele ondernemingen (UA's) kan de in- of uitvoer als dusdanig toegekend worden aan het betreffende arrondissement en de bedrijfstaking waartoe de aangever behoort (bottom-up methode).

Voor multi-arrondissementele ondernemingen (MA's) is niet gekend welke vestiging in- of uitvoert en dient een verdeelsleutel te worden gezocht. In overeenstemming met de regionale verdeling van andere regionale aggregaten per bedrijfstaking wordt de loonmassa<sup>3</sup> per vestiging (beschikbaar via het vestigingenbestand van de

<sup>1</sup> Deze in- en uitvoer wordt geregistreerd als "netto-uitvoer" langs de uitvoerszijde.

<sup>2</sup> In de buitenlandse handel wordt de in- en uitvoer van aardgas opgenomen zoals die wordt aangegeven door de netwerkbeheerder Fluxys. Deze aangiften bevatten echter ook transit van aardgas. Bij de overgang naar de betalingsbalans wordt die informatie daarom vanaf het jaar 2014 vervangen door informatie uit een eigen aardgas-enquête van de betalingsbalans.

<sup>3</sup> Tot en met 2008 zelf benaderd op basis van het aantal jobs per vestiging.

RSZ) gebruikt als sleutel (pseudo-bottom-up methode). De in- en uitvoer wordt toegekend aan de bedrijfstak waartoe de aangever behoort.

Daarna kunnen de per arrondissement en bedrijfstak opgesplitste in- en uitvoercijfers gegroepeerd worden naar hogere geografische niveaus (provincies en gewesten) en hogere bedrijfstakniveaus (A64, A38, A21, A10, A3 en A0).

## 2.2.2 Items met een Specifieke behandeling

In bepaalde gevallen is de individuele in- of uitvoerder niet gekend en wordt de in- en uitvoer van goederen verdeeld volgens een indicator.

### 2.2.2.1 FISCALE VERTEGENWOORDIGERS

De uitvoer van fiscale vertegenwoordigers kan enkel afkomstig zijn uit aankopen bij ingezetenen en niet uit eigen productie. Omgekeerd is de invoer van fiscale vertegenwoordigers niet bestemd voor intermediair verbruik (of investeringen), maar voor verkopen aan ingezetenen. Het heeft dus geen zin om de in- en uitvoer aangegeven door fiscale vertegenwoordigers toe te wijzen aan het arrondissement waar de fiscale vertegenwoordiger gevestigd is. Dit impliceert dat de in- en uitvoer van fiscale vertegenwoordigers geregionaliseerd dient te worden volgens de lokalisatie van de ingezeten ondernemingen waarmee de fiscale vertegenwoordiger transacties heeft. De leveranciers van de fiscale vertegenwoordiger zijn namelijk de echte producenten/uitvoerders van de aangegeven uitvoer en de klanten van de fiscale vertegenwoordiger zijn namelijk de echte gebruikers/invoerders van de aangegeven invoer. Die informatie is te vinden in het BTW-leveranciersbestand.

De invoer wordt verdeeld volgens het aandeel van elke ingezeten klant in de totale verkopen van de fiscale vertegenwoordiger en regionaal over de arrondissementen verdeeld waar de klanten – en dus de werkelijke invoerders – gevestigd zijn en toegekend aan de bedrijfstak waartoe de klant behoort. Is de klant een uni-arrondissementele onderneming, dan wordt het verkoopbedrag aan die klant volgens dit aandeel integraal toegewezen aan het arrondissement van de klant. Is de klant een multi-arrondissementele aangever, dan wordt het bedrag volgens het aandeel van de klant in de totale verkopen van de fiscale vertegenwoordiger toegeschreven aan de verschillende arrondissementen van de klant, rekening houdend met de loonmassa per vestiging (volgens de RSZ).

De uitvoer van de fiscale vertegenwoordigers wordt verdeeld volgens het aandeel van elke ingezeten leverancier actief in een goederenbedrijfstak in de totale aankopen van de fiscale vertegenwoordiger en regionaal over de arrondissementen verdeeld waar de leveranciers – en dus de werkelijke uitvoerders – gevestigd zijn en toegekend aan de bedrijfstak waartoe de leverancier behoort. Is de leverancier een uni-arrondissementele aangever, dan wordt het aankoopbedrag aan die leverancier volgens dit aandeel integraal toegewezen aan het arrondissement van de leverancier. Is de leverancier een multi-arrondissementele aangever, dan wordt het bedrag volgens het aandeel van de leverancier in de totale aankopen van de fiscale vertegenwoordiger toegeschreven aan de verschillende arrondissementen van de leverancier, rekening houdend met de loonmassa per vestiging (volgens de RSZ).

Het BTW-leveranciersbestand is evenwel pas sinds 2000 beschikbaar. Voor de periode 1995-1999 wordt gebruik gemaakt van de regionale verdeling van toepassing in 2000.

De belangrijkste fiscale vertegenwoordigers werden in de nationale rekeningen individueel geanalyseerd en de klanten en leveranciers werden bepaald op basis van die analyses i.p.v. op het BTW-leveranciersbestand.

### 2.2.2.2 IN- EN UITVOER VAN DIAMANT

Tot en met het datajaar 2014 werd de in- en uitvoer van diamant aangegeven door de *Antwerp World Diamond Office* (opvolger van de Hoge Raad voor Diamant) en op basis van informatie verkregen via de FOD Economie – dienst vergunningen, toegekend aan de bedrijfstakken "groothandel" (SUT 46A) en "bewerking van edelstenen en vervaardiging van sieraden en dergelijke artikelen" (SUT 32A) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die bedrijfstakken.

Vanaf datajaar 2015 wordt de in- en uitvoer van diamant aangegeven door het *Antwerp World Diamond Centre* (AWDC). Om een verdeling naar tak en arrondissement te maken gebruiken we douanegegevens (PLDA-data<sup>1</sup>) die eveneens door het AWDC worden bezorgd. Zowel de invoer als de uitvoer worden nog steeds toegekend aan de bedrijfstakken "groothandel" (SUT 46A) en "bewerking van edelstenen en vervaardiging van sieraden en dergelijke artikelen" (SUT 32A).

#### 2.2.2.3 IN- EN UITVOER VAN GAS EN ELEKTRICITEIT

De in- en uitvoer van gas en elektriciteit wordt vanaf datajaar 2005 aangegeven door de transmissienetbeheerders Elia en Fluxys. Deze aangevers zijn echter geen eigenaars van deze goederen maar vervoeren de elektriciteit en het gas over de grenzen heen.

Gedetailleerd onderzoek op basis van diverse bronnen leidde tot volgende beslissingen.

De in- en uitvoer van elektriciteit wordt toegekend aan de bedrijfstak "productie en distributie van elektriciteit, stoom en gekoelde lucht" (SUT 35A). De invoer wordt regionaal verdeeld zoals het intermediair verbruik volgens de administratieve aggregaten van de SUT 35A (opwekking, transmissie en distributie van elektriciteit) en de uitvoer zoals de productie volgens de administratieve aggregaten van diezelfde SUT-tak.

Tot en met 2008 wordt de invoer van aardgas toegekend aan de bedrijfstak "productie en distributie van gas" (SUT 35B) en regionaal verdeeld zoals het administratieve intermediair verbruik van deze tak. De uitvoer van aardgas wordt voor diezelfde periode toegekend aan de aangevers uit de tak 35B die uitvoer aangeven in de structurenquête en toegekend aan de arrondissementen waar zij vestigingen hebben.

Van 2009 tot 2013 worden de in- en de uitvoer van aardgas daarnaast ook toegekend aan de bedrijfstak "productie en distributie van elektriciteit, stoom en gekoelde lucht" (SUT 35A)<sup>2</sup>. Deze invoer wordt verdeeld volgens het administratieve intermediair verbruik van de tak 35A. De uitvoer van gas toegekend aan deze tak wordt op basis van jaarrekeninginformatie toegewezen aan individuele uitvoerders en toegekend aan de arrondissementen waar zij vestigingen hebben.

Vanaf het jaar 2014 wordt er voor de regionale verdeling gebruik gemaakt van de aardgasenquête. Op basis van deze bron kunnen de in- en uitvoer van aardgas worden toegewezen aan het arrondissement en de SUT-tak van de individuele in- en uitvoerders.

#### 2.2.2.4 IN- EN UITVOER VAN BOORDPROVISIE

De invoer van boordprovisie wordt tot en met 2008 toegekend aan de bedrijfstakken "scheepvaart" (SUT 50A), "luchtvaart" (SUT 51A) en "wegvervoer" (SUT 49C) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze takken.

Vanaf 2009 is de invoer van boordprovisie deels beschikbaar per individuele invoerder. Dit deel kan dus worden toegewezen aan het arrondissement en de SUT-tak van de invoerders. Een ander deel is niet beschikbaar per invoerder. Het gaat meer bepaald om aankopen van brandstof in buitenlandse tankstations door vrachtwagenchauffeurs. Dit deel wordt toegewezen aan het "wegvervoer" (SUT 49C) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die tak.

De uitvoer van boordprovisie wordt toegekend aan de bedrijfstak van de handel in brandstoffen (SUT 46B) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze tak.

1 Paperless Douane en Accijnzen.

2 Een deel van de in- en uitvoer van aardgas gebeurde steeds door gemengde ondernemingen die geklasseerd zijn in de SUT-tak 35A en die een belangrijke nevenactiviteit hebben m.b.t. aardgas.

#### 2.2.2.5 IN- EN UITVOER VAN DRUGS

Bij de raming van de aggregaten voor drugs, wordt in de nationale rekeningen telkens onderscheid gemaakt tussen XTC, amfetamines, cannabis, cocaïne en heroïne.

De invoer van XTC wordt in de nationale rekeningen verondersteld bestemd te zijn voor private consumptie (P.3). Daar er geen regionale informatie beschikbaar is, wordt de aan P.3 toegekende invoer van XTC regionaal verdeeld zoals de bevolking per arrondissement. De invoer van cannabis, amfetamines, cocaïne en heroïne wordt in de nationale rekeningen verondersteld verhandeld te worden door dealers en toegekend aan S.14, SUT 47A (detailhandel). Hij wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze tak in S.14.

De uitvoer van XTC wordt in de nationale rekeningen toegekend aan de tak "vervaardiging van overige chemische producten" (20F) in S.11. Er is echter geen informatie beschikbaar over de locatie van de illegale laboratoria. Daarom wordt de uitvoer van XTC regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak 20F in S.11. Voor de overige types drugs wordt er geen uitvoer geraamd in de nationale rekeningen.

#### 2.2.2.6 IN- EN UITVOER VAN SMOKKEL

De invoer van smokkel bestemd om te worden verhandeld in ons land, wordt in de nationale rekeningen toegekend aan S.14, SUT 47A (detailhandel). Aangezien er geen regionale informatie beschikbaar is, wordt deze invoer regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak in S.14.

De uitvoer van smokkel wordt nationaal eveneens toegekend aan S.14, SUT 47A. Aangezien er geen regionale informatie beschikbaar is, wordt deze uitvoer regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak in S.14.

#### 2.2.2.7 IN- EN UITVOER VAN DRIEHOEKSHANDEL

De in- en uitvoer van goederen in het kader van driehoekshandel werd in de periode 1995-2005 gecollecteerd zoals de in- en uitvoer van diensten, namelijk op basis van de betalingen via de banken (cfr. infra, punt 3.1). Vanaf 2010 werd deze in- en uitvoer verzameld via een specifieke enquête voor driehoekshandel. De in- en uitvoer van driehoekshandel is voor de jaren 1995-2005 en vanaf 2010 dus gekend per individuele aangever en kan toegekend worden aan de sector, SUT en het arrondissement van de in- of uitvoerder. Voor de tussenvallende jaren werd de regionale en bedrijfstakverdeling lineair geïnterpoleerd.

Er zij nog opgemerkt dat de aankoop van goederen in het kader van driehoekshandel wordt beschouwd als negatieve export, de daaropvolgende verkoop als positieve export. Als eindcijfer komt dus langs de uitvoerzijde van goederen de netto-uitvoer in het kader van driehoekshandel tevoorschijn. In de praktijk betekent dit dat enkel de nettocijfers (= verkoop – aankoop) geregistreerd worden langs de uitvoerzijde bij de goederen.

#### 2.2.2.8 IN- EN UITVOER IN HET KADER VAN E-COMMERCE

De invoer van online aankopen wordt volledig toegewezen aan de consumptieve bestedingen van de huishoudens (P.3) en regionaal verdeeld middels de consumptieve bestedingen van de e-commerce-producten volgens de gezinsbudgetenquête.

De uitvoer van online aankopen wordt toegewezen aan de detailhandel (SUT-tak 47A) en regionaal verdeeld volgens de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak.

### 2.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden

In bepaalde gevallen werd geen detailinformatie over de in- of uitvoerder gevonden en werd de in- en uitvoer uit de regionale verdeelsleutel gelaten en verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer. Dit is het geval voor:

- in- en uitvoer van pleziervaartuigen;
- in- en uitvoer van luchtvaartuigen;
- in- en uitvoer van visserijproducten;
- in- en uitvoer door particulieren;
- uitvoer naar enclaves;
- de bijschattingen voor non-respons bij de intra- en extracommunautaire handel en aangiften onder de drempelwaarde bij de intracommunautaire handel;
- de waarderingscorrecties op de intra- en extracommunautaire handel (CIF/FOB);
- de finale arbitrages uit de nationale rekeningen.

## 3. In- en uitvoer van diensten oud systeem (1995-2005) (P.72 en P.62)

### 3.1 Raming van de in- en uitvoer van diensten op het niveau van het Rijk

De in- en uitvoer van een dienst omvat de totale waarde van de verleende dienst tussen ingezetenen en niet-ingezetenen. Waar de dienst verleend wordt, maakt niet uit om te spreken van in- of uitvoer van de dienst.

Volgens het ESR 2010 omvat in- en uitvoer van diensten tussen ingezetenen en niet-ingezetenen een breed spectrum aan dienstentransacties. Op de betalingsbalans wordt onderscheid gemaakt tussen 12 types diensten:

- maakloondiensten;
- herstellingen;
- vervoersdiensten;
- diensten m.b.t. reisverkeer;
- communicatiediensten en informatica- en berichtgevingsdiensten;
- constructiediensten;
- verzekeringsdiensten;
- financiële diensten;
- royalty's en licenties;
- andere diensten aan ondernemingen<sup>1</sup>;
- persoonlijke, culturele en ontspanningsdiensten;
- niet elders vermelde overheidsdiensten.

De in- en uitvoer van diensten op de betalingsbalans werd tussen 1995 en 2005 grotendeels geraamd op basis van aangiften door kredietinstellingen. De banken deden dagelijks aangifte van alle internationale betalingen die betrekking hadden op in- en uitvoer van diensten, zowel voor hun klanten als voor eigen rekening. Voor kleine bedragen dienden de banken echter geen detailinformatie op te leveren. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden tussen de periode 1995-2001 en de periode 2002-2006:

- periode 1995-2001:
  - Tussen 1995 en 2001 bestond er voor de banken een vereenvoudigingsdrempel voor bedragen kleiner dan 9 000 euro. Individuele verrichtingen onder deze drempel mochten gegroepeerd meegedeeld worden. Een specificatie van de dienst of de aangever werd niet aangegeven.
  - De bedragen tussen 9 000 en 25 000 euro moesten per dienstenrubriek aangegeven worden, maar zonder specificatie van de aangevers.
- periode 2002-2006:
  - Vanaf 2002 wijzigde de wetgeving m.b.t. de kleine bedragen. Enerzijds werd de drempel van 9 000 euro opgetrokken tot 12 500 euro. Anderzijds werd de nieuwe drempel van 12 500 euro een uitsluitingsdrempel. Hierdoor werden verrichtingen met een transactiewaarde kleiner dan 12 500 euro helemaal niet meer aangegeven en volledig bijgeschat per dienstenrubriek.
  - De bedragen tussen 12 500 en 25 000 euro moesten wel aangegeven worden met vermelding van de dienstenrubriek en specificatie van de individuele aangever.

<sup>1</sup> Hierin is ook R&D vervat.

Tabel: Synthese opgeleverde informatie in bankenaangiften (1995-2006)

<b>Periode 1995-2001</b>		
(X of M) < 9 000 euro	Aangever ongekend	Dienstenrubriek ongekend
9 000 euro < (X of M) < 25 000 euro	Aangever ongekend	Dienstenrubriek gekend
25 000 euro < (X of M)	Aangever gekend	Dienstenrubriek gekend
<b>Periode 2002-2006</b>		
(X of M) < 12 500 euro	Geen aangifte	Geen aangifte (raming van de bedragen)
12 500 euro < (X of M)	Aangever gekend	Dienstenrubriek gekend

X = uitvoer; M = invoer

Verder werd de in- en uitvoer van diensten waarvan de betaling niet via Belgische financiële instellingen verliep, aangegeven door de ondernemingen zelf (directe rapporteurs). Wanneer deze ondernemingen geen aangifte deden, werden bijstellingen gedaan voor deze in- en uitvoerders.

De in- en uitvoer van verzekeringsdiensten werd geraamd als een percentage van de betaalde of ontvangen premies, aangezien slechts een deel daarvan betrekking heeft op de verzekeringsdienst zelf.

Verder werden de betalingsgegevens en aangiften door directe rapporteurs nog aangevuld met externe bronnen.

- De in- en uitvoer van en naar Europese instellingen werd opgeleverd door Eurostat.
- De in- en uitvoer van reisverkeer werd – naast de individuele aangiften – geraamd via een combinatie van gegevens opgeleverd door STATEC<sup>1</sup> (voor grensarbeid met Luxemburg), het RIZIV (voor grensarbeid met Nederland, Frankrijk, Duitsland en reizen om gezondheidsredenen), de overnachtingenstatistiek van Statbel, de gezinsbudgetenquête georganiseerd door Statbel die de bestedingen van ingezetenen in het buitenland bevraagt, gegevens over het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen.
- De uitvoer van constructiediensten werd opgehoogd met een cijfer voor ontwikkelingshulp.
- De in- en uitvoer van financiële diensten van en naar Luxemburg werd in grote mate geraamd op basis van cijfers van STATEC die als spiegelrekening werden overgenomen.
- De in- en uitvoer van financiële diensten werd aangevuld met een raming voor in- en uitvoer van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI, FISIM). De productie van financiële diensten bestaat enerzijds uit commissies en anderzijds uit inkomsten voor financiële intermediatie. Een belangrijk deel van de financiële diensten wordt indirect gefactureerd. De banken boeken een exploitatieoverschot door de rente die ze ontvangen op verstrekte middelen hoger te maken dan de rente die ze betalen op opgenomen middelen. Deze niet direct toegerekende dienst wordt FISIM genoemd.
- De in- en uitvoer van financiële diensten werd verder aangevuld met een raming van de in- en uitvoer door instellingen voor collectieve belegging (ICB's). Dit zijn financiële bemiddelaars, die middelen aantrekken door deelbewijzen uit te geven en die deze middelen beleggen in diverse financiële instrumenten. De invoer (resp. uitvoer) van financiële diensten omvat dus ook de beheerskosten die niet-ingezetenen (resp. ingezetenen) ICB's aanrekenen aan ingezetenen (resp. niet-ingezetenen) houders van deelbewijzen. De productie door instellingen voor collectieve belegging wordt voor een deel toegekend aan de export. De bijkomende invoer van dergelijke financiële diensten wordt in de nationale rekeningen toegekend aan het intermediair verbruik (P.2) door ondernemingen in S.11 en S.12 en de consumptieve bestedingen van huishoudens (P.3/S.14) volgens het aandeel van deze sectoren in het houderschap van de niet-ingezetenen ICB's.
- De uitvoer naar de NATO werd opgeleverd door de NATO zelf.

Het cijfer van de betalingsbalans werd in de nationale rekeningen overgenomen, maar nog aangevuld met een correctie voor de in- en uitvoer van prostitutiediensten.

De bekomen eindtotalen werden dan nog beïnvloed door de globale arbitrage binnen de nationale rekeningen om de drie optieken ter berekening van het bbp met elkaar in evenwicht te brengen.

<sup>1</sup> STATEC is het Nationaal Instituut van Luxemburg.

### 3.2 Regionale verdeling van de in- en uitvoer van diensten (1995-2005)

De raming van de in- en uitvoer van diensten in de nationale rekeningen is grotendeels gebaseerd op individuele ondernemingsgegevens. De individuele aangiften door de banken voor rekening van ondernemingen en de aangiften door de directe rapporteurs vormen het vertrekpunt voor de regionalisering van de in- en uitvoer van diensten t.e.m. 2005.

#### 3.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling

Net zoals bij de goederen, wordt de in- en uitvoer van diensten toegekend aan diegene die de transactie verricht.

Voor uni-arrondissementele ondernemingen (UA's) kan de in- of uitvoer direct toegekend worden aan het arrondissement en de bedrijfstak waartoe de in- of uitvoerder behoort (bottom-up methode).

Voor multi-arrondissementele ondernemingen (MA's) dient een verdeelsleutel te worden gezocht. In overeenstemming met de andere regionale aggregaten per bedrijfstak wordt het aantal jobs per vestiging (gekend via het vestigingenbestand van de RSZ) gebruikt als sleutel (pseudo-bottom-up methode). De in- en uitvoer wordt toegekend aan de bedrijfstak waartoe de aangever behoort.

Daarna kunnen de per arrondissement en bedrijfstak opgesplitste in- en uitvoercijfers gegroepeerd worden naar hogere geografische niveaus (provincies en gewesten) en hogere bedrijfstakniveaus (A64, A38, A21, A10, A3 en A0).

#### 3.2.2 Items met een Specifieke behandeling

In bepaalde gevallen was de individuele in- of uitvoerder niet gekend en werd de in- en uitvoer van diensten verdeeld volgens een indicator.

##### 3.2.2.1 IN- EN UITVOER VAN DIENSTEN KLEINER DAN 9 000 (1995-2001) OF 12 500 EURO (2002-2006)

Voor de in- en uitvoer van diensten waarvan de waarde kleiner was dan 9 000 euro in de periode 1995-2001 of kleiner dan 12 500 euro vanaf 2002 was de dienst noch de aangever gespecificeerd. Deze transacties kunnen dus niet toegekend worden aan een specifieke in- of uitvoerder. Er wordt aangenomen dat de aangeverspopulatie van deze kleine bedragen niet wezenlijk verschilt van de aangeverspopulatie van de bedragen tussen 9 000 en 25 000 euro in de periode 1995-2001 en tussen 12 500 en 25 000 euro vanaf 2002. Daarom wordt de in- en uitvoer van diensten met een transactiewaarde kleiner dan 9 000 (resp. 12 500) euro per dienst verdeeld zoals de in- en uitvoer met een transactiewaarde tussen 12 500 en 25 000 euro in het jaar 2002, zowel wat de regionale verdeling als de bedrijfstaktoekenning betreft.

Vanaf het jaar 2003 kunnen de bijgeschatte kleine bedragen (lager dan 12 500 euro) regionaal verdeeld worden zoals de bedragen tussen 12 500 en 25 000 euro van het jaar zelf en dit per dienstenrubriek.

##### 3.2.2.2 IN- EN UITVOER VAN DIENSTEN TUSSEN 9000 EN 25 000 EURO (1995-2001)

De in- en uitvoer van diensten met een transactiewaarde tussen 9 000 en 25 000 euro in de periode 1995-2001 wordt regionaal verdeeld zoals de in- en uitvoer van diensten tussen 12 500 en 25 000 euro in 2002. Deze verdeling gebeurt per dienstenrubriek.

##### 3.2.2.3 UITVOER VAN NIET ELDERS VERMELDE OVERHEIDSDIENSTEN NAAR EUROPESE INSTELLINGEN

De uitvoer van niet elders vermelde overheidsdiensten naar Europese instellingen heeft hoofdzakelijk betrekking op een vergoeding voor de Douane voor het innen van invoerrechten aan de grens en wordt toegekend aan de bedrijfstak "openbaar bestuur excl. defensie en verplichte sociale verzekeringen" (SUT 84A) en regionaal verdeeld zoals het aantal jobs van de FOD Financiën.



3.2.2.4 IN- EN UITVOER VAN REISVERKEER GERAAMD VIA GEGEVENS M.B.T. HET BIJETTENVERKEER, KREDIETKAARTMAATSCHAPPIJEN, HET RIZIV EN STATEC

De invoer van zakenreizen geraamd via gegevens m.b.t. het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen wordt regionaal en bedrijfstakgewijs verdeeld zoals de toegevoegde waarde van alle sectoren en bedrijfstakken samen.

De uitvoer van zakenreizen geraamd via gegevens m.b.t. het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen wordt op basis van de productindeling van zakenreizen in de SUT 2010 toegekend aan de bedrijfstakken 49A (vervoer per spoor), 49B (overig personenvervoer te land), 51A (luchtvaart), 55A (verschaffen van accommodatie) en 56A (eet- en drinkgelegenheden). Het deel toegekend aan de bedrijfstak 55A wordt regionaal verdeeld op basis van de overnachtingenstatistiek voor zakenreizen. Het professioneel reisverkeer toegekend aan de andere takken wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die takken.

De invoer van privé-reizen geraamd via gegevens m.b.t. het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen wordt voor een deel toegekend aan de consumptieve bestedingen van gezinnen (P.3) en regionaal verdeeld op basis van informatie uit de gezinsbudgetenquête per gewest en binnen een gewest over de arrondissementen volgens de verdeling van de gemiddelde bevolking.

Het andere deel van de invoer van privé-reizen moet beschouwd worden als intermediair verbruik (P.2) van de bedrijfstak "reisbureaus en reisorganisatoren" (SUT 79A), die ook reisverkeer aankopen in het buitenland om vervolgens te verkopen aan ingezetenen (invoer van verpakte reizen). Het deel invoer dat bestemd is voor intermediair verbruik van de bedrijfstak 79A wordt toegekend aan deze bedrijfstak en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde ervan.

De uitvoer van privé-reizen geraamd via gegevens m.b.t. het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen heeft enerzijds betrekking op uitvoer van verpakte reizen door ingezeten transportondernemingen en hotels en anderzijds op uitgaven door niet-ingezetenen in België (P.34).

De uitvoer van verpakte reizen<sup>1</sup> heeft betrekking op de kosten voor transport van en naar België (voor zover het een ingezeten transportonderneming betreft in België) en het verblijf in hotels in België. Tegenover deze uitvoer staat dus productie (P.1) van ingezeten ondernemingen. Daarom werd de uitvoer van verpakte reizen toegekend aan de bedrijfstakken 49A (vervoer per spoor), 49B (overig personenvervoer te land), 51A (luchtvaart) en 55A (verschaffen van accommodatie). Het deel dat wordt toegekend aan de SUT 55A wordt regionaal verdeeld op basis van de overnachtingenstatistiek voor privé-reizen. De uitvoer van verpakte reizen die wordt toegekend aan de andere takken wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die takken.

De resterende uitgaven door niet-ingezetenen in België worden op basis van de productindeling van de uitgaven door niet-ingezetenen in België (P.34) in de nationale rekeningen toegekend aan de bedrijfstakken 55A (verschaffen van accommodatie), 56A (eet- en drinkgelegenheden), 47A (kleinhandel), 49A en 49B (transport), 79A (reisorganisatoren), 90A (creatieve activiteiten, kunst en amusement) en 91A (bibliotheken, archieven, musea en culturele activiteiten). Het uitvoercijfer toegekend aan bedrijfstak 55A wordt regionaal verdeeld volgens de overnachtingenstatistiek. De overige uitvoer wordt verdeeld zoals de toegevoegde waarde per arrondissement van de betrokken bedrijfstakken.

De invoer van reizen om gezondheidsredenen geraamd via het RIZIV wordt verdeeld zoals de gemiddelde bevolking en toegekend aan de consumptieve bestedingen.

De uitvoer van reizen om gezondheidsredenen geraamd via het RIZIV wordt toegekend aan de bedrijfstak "ziekenhuizen" (SUT 86A) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak.

De invoer van reisverkeer door uitgaande grensarbeiders wordt regionaal verdeeld zoals de lonen van uitgaande grensarbeiders per arrondissement en toegekend aan de consumptieve bestedingen (P.3) omdat deze uitgaven vooral betrekking hebben op (private) uitgaven in handelszaken of restaurants.

<sup>1</sup> Dit zijn reizen die verkocht worden door niet-ingezeten touroperators aan niet-ingezetenen die reizen naar België

De uitvoer van reisverkeer naar inkomende grensarbeiders wordt regionaal verdeeld zoals de lonen van inkomende grensarbeiders per arrondissement en toegekend aan de bedrijfstakken "detailhandel" (SUT 47A), "groothandel in brandstoffen" (SUT 46B) en "eet- en drinkgelegenheden" (SUT 56B) op basis van het belang van de toegevoegde waarde van deze takken in het betreffende arrondissement.

De invoer van reizen om educatieve redenen geraamd via de kredietkaartmaatschappijen wordt regionaal verdeeld zoals de bevolking van 18 tot 24 jaar en toegekend aan de consumptieve bestedingen (P.3).

De uitvoer van reizen om educatieve redenen wordt toegekend aan de bedrijfstak "onderwijs" (SUT 85A) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak in de overheidssector (onderwijs georganiseerd door gemeenschappen en lokale overheden).

#### 3.2.2.5 UITVOER VAN CONSTRUCTIEDIENSTEN IN HET KADER VAN ONTWIKKELINGSHULP

De uitvoer van constructiediensten naar ontwikkelingslanden heeft betrekking op uitvoer door niet-gouvernementele organisaties en wordt toegekend aan de bedrijfstak "overige verenigingen" (SUT 94A, i.h.b. NACE 94995: Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak.

#### 3.2.2.6 IN- EN UITVOER VAN FINANCIËLE DIENSTEN VAN EN NAAR LUXEMBURG GERAAMD VIA STATEC

De invoer van financiële diensten uit Luxemburg heeft betrekking op particulieren en wordt regionaal verdeeld zoals het inkomen uit vermogen door gezinnen, partim het inkomen uit rente en dividenden en toegekend aan de consumptieve bestedingen (P.3). De uitvoer van financiële diensten wordt regionaal en bedrijfstakgewijs verdeeld zoals de gekende uitvoer van financiële diensten.

#### 3.2.2.7 IN- EN UITVOER DOOR INSTELLINGEN VOOR COLLECTIEVE BELEGGING

De invoer van financiële diensten verstrekt door niet-ingezeten ICB's aan ingezeten houders van deelbewijzen die in de nationale rekeningen toegekend wordt aan de SUT 46A in S.11 wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze tak in S.11. De invoer die toegekend wordt aan S.122 (SUT 64A), S.125 (SUT 64D) en S.128 (SUT 65A) wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de betreffende bedrijfstakken in die sectoren. De invoer toegekend aan P.3 wordt regionaal verdeeld zoals het inkomen uit beleggingen toe te rekenen aan aandeelhouders voor collectieve beleggingsfondsen (D.443), dat in de rekening gezinnen reeds verdeeld wordt.

De uitvoer door instellingen voor collectieve belegging wordt toegekend aan de bedrijfstak "financiële dienstverlening, excl. verzekeringen en pensioenfondsen" (SUT 64A) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak.

#### 3.2.2.8 IN- EN UITVOER VAN INDIRECT GEMETEN DIENSTEN VAN FINANCIËLE INTERMEDIARIS (FISIM)

De "indirect gemeten diensten van financiële intermediairs" (IGDFI) zijn een boekhoudkundige maatstaf van de diensten die de financiële intermediairs (FI) verlenen, en die door hun intermediatiemarge worden gefinancierd. Het ESR 2010 stelt dat, volgens afspraak, de IGDFI tussen ingezeten en niet-ingezeten FI's niet moeten worden berekend. De IGDFI moeten alleen worden berekend ten opzichte van niet-bancaire gebruikende institutionele sectoren.

De invoer van FISIM door aangevers behorende tot de niet-financiële ondernemingen (S.11) wordt verdeeld zoals de regionale verdeling van de invoer van financiële diensten door aangevers uit S.11; de invoer door de gezinnen (S.14) wordt verdeeld zoals het inkomen uit interesten en dividenden en toegekend aan de consumptieve bestedingen (P.3).

De uitvoer van FISIM wordt toegekend aan de bedrijfstak "financiële dienstverlening, excl. verzekeringen en pensioenfondsen" (SUT 64A) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak.

#### 3.2.2.9 IN- EN UITVOER VAN PROSTITUTIEDIENSTEN

Bij de raming van de aggregaten voor prostitutie wordt verondersteld dat de ingevoerde prostitutiediensten bestemd zijn voor private consumptie (P.3). Regionaal wordt die verdeeld volgens de mannelijke bevolking per arrondissement tussen 18 en 65 jaar.

De productie van prostitutiediensten (P.1) wordt in de nationale rekeningen integraal toegekend aan de bedrijfstak 96A (Overige persoonlijke diensten), sector S.14. Een deel van deze productie is bestemd voor uitvoer. Daarom wordt de uitvoer van prostitutiediensten in de regionale rekeningen toegekend aan de SUT 96A en verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak binnen S.14.

#### 3.2.2.10 IN- EN UITVOER VAN MAAKLOONDIENSTEN

Bij internationaal maakloonwerk verricht een onderneming bewerkingen op goederen die eigendom blijven van de opdrachtgever, gevestigd in een ander land.

Volgens het ESR 1995 was er sprake van in- of uitvoer van een goed wanneer er eigendomsoverdracht plaatsvond tussen een ingezetene en een niet-ingezetene. Maakloonwerk vormde een uitzondering op die regel. Transacties met betrekking tot maakloonwerk moesten toch beschouwd worden als een in- of uitvoer van een goed, zelfs al was er geen sprake van een eigendomsoverdracht. Er werd dus een goederenbeweging geregistreerd telkens wanneer een goed verstuurd werd vóór en na maakloonwerk. De transactie diende geregistreerd te worden op een bruto basis; dit betekent dat de totale waarde van de goederen vóór en na maakloonwerk werd geregistreerd.

De behandeling van maakloonwerk in de nationale rekeningen wordt door de implementatie van het ESR 2010 grondig gewijzigd. Volgens het ESR 2010 moeten goederen die voor bewerking naar het buitenland worden gezonden uitgesloten worden van de in- of uitvoer van goederen. Maakloonwerk houdt geen eigendomsoverdracht in, waardoor deze vanaf het ESR 2010 niet meer aanzien wordt als een goederentransactie. Het maakloonwerk zelf, d.i. de bewerking op de goederen, wordt in het ESR 2010 beschouwd als een dienst.

Wanneer een goed naar het buitenland verstuurd wordt om maakloonwerk te ondergaan, wordt er invoer van een maakloondienst geregistreerd wanneer het goed terugkeert (actief maakloonwerk).

Omgekeerd, wanneer een goed uit het buitenland naar een ingezeten onderneming wordt verstuurd om maakloonwerk te ondergaan, wordt er uitvoer van een maakloondienst geregistreerd (passief maakloonwerk).

Enkel de factuur van het maakloonwerk, de "maakloonfee", wordt geregistreerd als in- of uitvoer van een dienst.

De invoer (resp. uitvoer) van maakloonwerk wordt in de nationale rekeningen sedert de implementatie van het ESR 2010 voor de jaren 1995-2009 berekend door de totale invoer (resp. uitvoer) na maakloonwerk te verminderen met de totale uitvoer (resp. invoer) vóór maakloonwerk.

Concreet:

Invoer van maakloonwerk = invoer van goederen na maakloonwerk – uitvoer van goederen vóór maakloonwerk

Uitvoer van maakloonwerk = uitvoer van goederen na maakloonwerk – invoer van goederen vóór maakloonwerk

Pas vanaf 2010 werd deze berekening gemaakt per individuele onderneming. Dit bracht een aantal problemen aan het licht, zoals significant negatieve fees of onrealistisch hoge fees. In de nationale rekeningen werden voor een 20-tal ondernemingen individuele correcties gedaan vanaf het jaar 2010 om negatieve of onrealistisch hoge maakloonfees te vermijden. Voor de overige ondernemingen die een negatieve fee hadden, maar waarvoor geen individuele correctie werd gedaan, werd vanaf 2010 de in- en uitvoer van maakloonwerk op 0 gezet en dus geschrapt.

In de regionale rekeningen wordt de in- en uitvoer van maakloondiensten steeds toegekend aan de individuele in- en uitvoerder. Daarom wordt voor alle jaren een maakloonfee berekend per individuele onderneming. Negatieve maakloonfees worden zowel langs de in- als uitvoerzijde op 0 gezet. Enkel de positieve maakloonfees worden dus als sleutel gebruikt voor het nationaal cijfer. Daarnaast worden de specifieke correcties voor enkele individuele ondernemingen, net zoals voor de periode 2010-2012, doorgetrokken naar het verleden en de toekomst (uiteraard voor zover dit nodig is).

### 3.2.2.11 IN- EN UITVOER VAN HERSTELLINGEN

Net zoals voor maakloonwerk, maakte het ESR 1995 voor herstellingen een uitzondering op de regel van eigendomsoverdracht. Goederen die vóór herstelling verstuurd werden naar het buitenland en na herstelling ontvangen werden uit het buitenland, werden beschouwd als werkelijke in- en uitvoer van goederen.

Het ESR 2010 brengt een wijziging aan in de behandeling van herstellingen door te stellen dat goederen die voor onderhoud of reparatie naar het buitenland worden verzonden expliciet dienen uitgesloten te worden van de in- en uitvoer van goederen.

De waarde van de herstelling zelf wordt in het ESR 2010 beschouwd als een dienst. Enkel de factuur van de herstelling wordt geregistreerd als in- of uitvoer van een dienst (P.72 of P.62). De in- en uitvoer van hersteldiensten is gekend per individuele onderneming waardoor deze in- of uitvoer toegekend kan worden aan de bedrijfstak en het arrondissement waartoe de onderneming behoort.

### 3.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden

In bepaalde gevallen wordt geen detailinformatie over de in- of uitvoerder gevonden en wordt de in- en uitvoer per dienstenrubriek uit de regionale verdeelsleutel gelaten en verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer per dienstenrubriek. Dit is het geval voor:

- in- en uitvoer van en naar Europese instellingen (m.u.v. de uitvoer van niet elders vermelde overheidsdiensten (cf. supra, punt 3.2.2.3));
- uitvoer naar de NATO;
- bijschattingen voor ontbrekende aangiften van directe rapporteurs;
- arbitrages uit de nationale rekeningen (die zijn echter niet gekend per dienstenrubriek en worden verdeeld zoals de totale in- en uitvoer van diensten).

## 4. In- en uitvoer van diensten nieuw systeem (vanaf 2008) (P.72 en P.62)

### 4.1 Raming van de in- en uitvoer van diensten op het niveau van het Rijk

Vanaf het jaar 2007 wordt de in- en uitvoer van diensten rechtstreeks bevraagd bij de in- en uitvoerende ondernemingen via al dan niet exhaustieve enquêtes. De bevraging van ondernemingen wordt selectief en gericht georganiseerd. Er is een aparte en aangepaste bevraging van verschillende specifieke bedrijfstakken, om zo een voldoende dekking te krijgen voor alle dienstenrubrieken op de betalingsbalans.

- Boven bepaalde drempelwaarden<sup>1</sup> wordt een kern van ondernemingen, die verantwoordelijk is voor een groot percentage van de in- en uitvoer van diensten, bevraagd over alle dienstenrubrieken op de betalingsbalans<sup>2</sup>.
- Alle coördinatiecentra worden bevraagd over alle dienstenrubrieken op de betalingsbalans gezien hun grote belang in de totale in- en uitvoer van diensten.
- Alle financiële ondernemingen worden bevraagd over de in- en uitvoer van financiële en verzekeringsdiensten.
- Boven bepaalde drempelwaarden<sup>3</sup> worden alle touroperators en reisbureaus bevraagd over de in- en uitvoer van reisverkeer.
- Boven bepaalde drempelwaarden<sup>4</sup> worden alle aanbieders van audiovisuele media bevraagd over de in- en uitvoer van audiovisuele diensten.

1 Op basis van de waarden vermeld in specifieke BTW - aangiftevakken.

2 incl. R&D.

3 Op basis van de waarden vermeld in specifieke BTW - aangiftevakken.

4 Ibidem.

- De bouwnijverheid wordt bevestigd via gerichte steekproeven over de in- en uitvoer van constructiediensten.
- Transportondernemingen worden via gerichte steekproeven bevestigd over de in- en uitvoer van vervoersdiensten.

Ondernemingen die nog niet in één van bovenstaande specifieke bevestigingen opgenomen zijn, worden via gerichte steekproeven bevestigd over hun in- en uitvoer van alle diensten.

De resultaten van de steekproevenquêtes worden geëxtrapoleerd naar de volledige populatie om de totale in- en uitvoer van diensten te ramen.

De in- en uitvoer van verzekeringsdiensten wordt geraamd als een percentage van de betaalde of ontvangen premies, aangezien slechts een deel ervan betrekking heeft op de verzekeringsdienst zelf.

Voor wat R&D betreft worden de enquêtegegevens ingepast in de satellietrekening "R&D" en geconfronteerd met informatie uit andere bronnen (belspo<sup>1</sup>, jaarrekeningen). Indien nodig worden de enquêtegegevens aangepast.

De enquêtegegevens en extrapolaties worden nog aangevuld met externe bronnen wanneer de in- en uitvoer van diensten niet geraamd kan worden via een bevestiging bij ondernemingen.

- De in- en uitvoer van en naar Europese instellingen wordt opgeleverd door Eurostat. Voor wat R&D betreft worden de gegevens uit de satellietrekening overgenomen.
- De in- en uitvoer van reisverkeer wordt – naast de enquêtes – geraamd via een combinatie van gegevens opgeleverd door STATEC (voor grensarbeid met Luxemburg), het RIZIV (voor grensarbeid met Nederland, Frankrijk, Duitsland en reizen om gezondheidsredenen), de overnachtingenstatistiek van Statbel, de gezinsbudgetenquête georganiseerd door Statbel die de bestedingen van ingezeten toeristen in het buitenland bevestigd en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen. Vanaf 2015 wordt het reisverkeer geraamd met een nieuwe methode, die voornamelijk steunt op betaalkaartinformatie, aangevuld met de gegevens van STATEC, het RIZIV en de resultaten van de enquête bij de touroperators.
- De uitvoer naar de NATO wordt opgeleverd door de NATO.
- De invoer door de federale overheid betaald via de NBB is gekend via de NBB-boekhouding.

Verder worden nog correcties gedaan voor in- en uitvoer van FISIM, in- en uitvoer door instellingen voor collectieve belegging, in- en uitvoer van prostitutiediensten, maakloonwerk, herstellingen en bestuursdiensten<sup>2</sup> (vanaf 2009). De bekomen eindtotalen worden dan nog beïnvloed door de globale waarderingscorrecties (CIF/FOB, vanaf 2009) en de finale arbitrage binnen de nationale rekeningen om de drie optieken ter berekening van het bbp met elkaar in evenwicht te brengen.

## 4.2 Regionale verdeling van de in- en uitvoer van diensten (vanaf 2008)

De raming van de in- en uitvoer van diensten in de nationale rekeningen is grotendeels gebaseerd op individuele ondernemingsgegevens. De individuele enquêtegegevens vormen het vertrekpunt voor de regionalisering van de in- en uitvoer van diensten.

### 4.2.1 Algemene werkwijze voor de regionale verdeling

De in- en uitvoer van diensten wordt toegekend aan diegene die de transactie verricht.

Voor uni-arrondissementele ondernemingen (UA's) wordt de in- of uitvoer toegekend aan het arrondissement en de bedrijfstaking waartoe de in- of uitvoerder behoort (bottom-up methode).

Voor multi-arrondissementele ondernemingen (MA's) dient een verdeelsleutel te worden gezocht. In overeenstemming met de andere regionale aggregaten per bedrijfstaking wordt de loonmassa<sup>3</sup> per vestiging (volgens het vestigingenbestand van de RSZ) gebruikt als sleutel (pseudo-bottom-up methode). De in- en uitvoer wordt toegekend aan de bedrijfstaking waartoe de aangever behoort.

<sup>1</sup> Belgian Science Policy Office, programmatorische federale overheidsdienst Wetenschapsbeleid

<sup>2</sup> Dit zijn diensten die ingezeten bestuurders verlenen aan niet-ingezeten ondernemingen.

<sup>3</sup> Tot en met 2008 zelf benaderd op basis van het aantal jobs per vestiging.

Daarna kunnen de per arrondissement en bedrijfstak opgesplitste in- en uitvoercijfers gegroepeerd worden naar hogere geografische niveaus (provincies en gewesten) en hogere bedrijfstakniveaus (A64, A38, A21, A10, A3 en A0).

#### 4.2.2 Items met een specifieke behandeling

In bepaalde gevallen is de individuele in- of uitvoerder niet gekend en wordt de in- en uitvoer van diensten verdeeld volgens een indicator.

##### 4.2.2.1 UITVOER VAN NIET ELDERS VERMELDE OVERHEIDSDIENSTEN NAAR EUROPESE INSTELLINGEN

Dit item wordt verdeeld zoals in het oud systeem (cf. supra: punt 3.2.2.3).

##### 4.2.2.2 IN- EN UITVOER VAN REISVERKEER GERAAMD VIA KREDIETKAARTMAATSCHAPPIJEN, HET RIZIV EN STATEC

Dit item wordt verdeeld zoals in het oud systeem (cf. supra: punt 3.2.2.4).

Vanaf 2015 wordt de uitvoer van zakenreizen evenwel verdeeld op basis van de SUT 2015 over de takken "detailhandel" (SUT 47A), "tankstations" (SUT 47B), "luchtvaart" (SUT 51A), "verschaffen van accommodatie" (SUT 55A), "eet- en drinkgelegenheden" (SUT 56A), "computerprogrammering" (SUT 62A) en "autoverhuur" (SUT 77A). Het deel toegekend aan de bedrijfstak 55A wordt regionaal verdeeld op basis van de overnachtingenstatistiek voor zakenreizen. Het professioneel reisverkeer toegekend aan de andere takken wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die takken.

##### 4.2.2.3 INVOER DOOR DE FEDERALE OVERHEID GEREGISTREERD VIA DE NBB

In het geval de NBB in opdracht van de federale overheid de betalingen doet naar het buitenland, is niet de NBB maar wel de federale overheid de werkelijke invoerder. Daarom wordt de invoer van niet elders vermelde overheidsdiensten geregistreerd via de NBB toegekend aan de SUT 84A (openbaar bestuur exclusief defensie en verplichte sociale verzekeringen) en regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van deze tak binnen de federale overheid (S.1311).

##### 4.2.2.4 IN- EN UITVOER DOOR INSTELLINGEN VOOR COLLECTIEVE BELEGGING

Dit item wordt verdeeld zoals in het oud systeem (cf. supra: punt 3.2.2.7).

Vanaf 2009 wordt de invoer van eenheden behorende tot sectoren en bedrijfstakken waarvoor het intermediair verbruik geraamd wordt op basis van jaarrekeningeninformatie (S.11, S.124, S.125, S.126 en S.127) verdeeld op basis van de post geldbeleggingen (50/53) op de balans. Voor de andere sectoren blijft de verdeelsleutel ongewijzigd.

##### 4.2.2.5 IN- EN UITVOER VAN INDIRECT GEMETEN DIENSTEN VAN FINANCIËLE INTERMEDIARIS (FISIM)

De uitvoer van FISIM wordt verdeeld zoals in het oud systeem, net zoals de invoer van FISIM t.e.m. 2008 (cf. supra: punt 3.2.2.8).

Het ESR 2010 schrijft echter voor dat het verbruik van FISIM per bedrijfstak verdeeld moet worden zoals de productie van die tak en bij ontstentenis van deze info op basis van de toegevoegde waarde ervan. Vanaf 2009 werd de regionale verdeling dan ook aangepast.

Vanaf 2009 wordt de invoer van FISIM voor alle bedrijfstakken die FISIM invoeren en behoren tot de sectoren S.11, S.12 (m.u.v. de verzekeringsinstellingen) en S.14 verdeeld op basis van de productie. De invoer van FISIM door de verzekeringsinstellingen (S.128) en de overheid (S.13) wordt verdeeld volgens de toegevoegde waarde per bedrijfstak (de productie van deze sectoren is regionaal niet gekend).

#### 4.2.2.6 IN- EN UITVOER VAN PROSTITUTIEDIENSTEN

Dit item wordt verdeeld zoals in het oud systeem (cfr. supra: punt 3.2.2.9).

#### 4.2.2.7 IN- EN UITVOER VAN MAAKLOONDIENSTEN

De regionale verdeling van de in- en uitvoer van maakloondiensten gebeurt zoals besproken in punt 3.2.2.10.

#### 4.2.2.8 IN- EN UITVOER VAN R&D

Vanaf 2009 wordt gebruik gemaakt van gecorrigeerde gegevens op het niveau van de onderneming, die beschikbaar zijn in de satellietrekening "R&D" volgens de nationale rekeningen. Ook het correcte bedrag toe te kennen aan de EU-instellingen is op die manier gekend. De som van deze gecorrigeerde gegevens wordt als het volledige te verdelen bedrag aan R&D beschouwd. Het verschil met het cijfer op basis van de betalingsbalans wordt voor wat de correctie voor de EU-instellingen betreft verdeeld zoals de gekende uitvoer van dienstenrubriek 284 (andere diensten). Het resterende verschil wordt verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer van alle diensten en is dus niet langer opgenomen in de cijfers m.b.t. R&D. Dit stemt overeen met de werkwijze in de Nationale rekeningen (bij de aanmaak van aanbod- en gebruikstabellen).

#### 4.2.3 Items die uit de regionale verdeelsleutel gelaten worden

In bepaalde gevallen is er geen detailinformatie over de in- of uitvoerder beschikbaar en wordt de in- en uitvoer uit de regionale verdeelsleutel gelaten en verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer per dienstenrubriek. Dit is het geval voor:

- in- en uitvoer van en naar Europese instellingen (m.u.v. de uitvoer van niet elders vermelde overheidsdiensten (cf. supra, punt 4.2.2.1) en R&D (hiervoor worden de gegevens uit de satellietrekening overgenomen, cf. supra, punt 4.2.2.8));
- uitvoer naar de NATO;
- extrapolaties per dienstenrubriek;
- de correcties met betrekking tot de CIF/FOB-waardering;
- arbitrages uit de nationale rekeningen (die zijn echter niet gekend per dienstenrubriek en worden verdeeld zoals de totale in- en uitvoer van diensten).

## 5. In- en uitvoer van diensten voor datajaren 2006-2007 (P.72 en P.62)

De in- en uitvoer van diensten voor het datajaar 2006 werd nog grotendeels geraamd zoals in de periode 1995-2005, met andere woorden op basis van bankenaangiften en aangiften door directe rapporteurs. De kwaliteit van deze basisgegevens is echter laag, omdat aan de banken beloofd werd dat die administratieve last zou vervallen en zij in de toekomst geen aangifte meer zouden moeten doen. In de praktijk had dit als gevolg dat een aantal banken wel nog globaal aangifte deed van de internationale betalingen, maar geen dienstendetail of individuele in- of uitvoerder meer vermeldde. Voor een regionale verdeling zijn die globale gegevens niet bruikbaar.

De in- en uitvoer van diensten voor het datajaar 2007 werd reeds geraamd op basis van enquêtes. Het nieuwe systeem stond echter nog in zijn kinderschoenen en de kwaliteit van de basisgegevens is onvoldoende om een regionale verdeling toe te laten. Bovendien doen zich voor de jaren 2006 en 2007 op het niveau van het Rijk in bepaalde dienstenrubrieken niveauverschuivingen voor of kent de in- en uitvoer een grillig verloop. Een interpolatie tussen 2005 en 2008 lijkt daardoor niet aangewezen. Er is dus geen regionale verdeling van de in- en uitvoer van diensten voor de jaren 2006 en 2007.

## 6. Voorlopige ramingsmethode laatste jaar (t-1)

Voor het laatste jaar t-1<sup>1</sup> zijn bij de statistische productie sommige bronnen nog niet beschikbaar. Daarom werd een aangepaste methode ontwikkeld voor de raming van de regionale verdeling van de in- en uitvoer van goederen en diensten voor dat jaar.

In wat volgt komen de bronnen aan bod waarvoor de methode voor de raming van het t-1-jaar afwijkt van de normale methode (cf. supra, punten 2 tot 4). Alle andere hierin niet opgenomen bronnen zijn volledig beschikbaar voor de raming van het t-1-jaar en vormen dus geen afwijking op de normale methode.

### 6.1 Repertorium van productie-eenheden

De aangiften van de goederenhandel en de enquêteresultaten van de dienstenhandel worden gekoppeld aan het repertorium van de actieve productie-eenheden van het betrokken jaar om aan alle transacties de bedrijfstak en het arrondissement toe te kennen van de aangever (bottom-up verdelingsmethode). Voor het t-1-jaar is er echter nog geen repertorium beschikbaar. Daarom wordt als alternatief – net zoals voor alle andere variabelen in de nationale en regionale rekeningen – het repertorium van het t-2-jaar gebruikt. Om de eenheden te vatten die pas bestaan vanaf het t-1-jaar, wordt er aanvullend informatie geput uit het ondernemingsregister DBRIS (Statbel) en de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO).

### 6.2 RSZ-vestigingenbestand

Indien een aangever een multi-arrondissementele eenheid (MA) is, worden de transacties verdeeld over alle arrondissementen waar de eenheid vestigingen heeft en dit proportioneel met de RSZ-lonen per vestiging. Of een onderneming uni- of multi-arrondissementeel is in het jaar t-1, wordt bepaald op basis van de RSZ-vestigingenbestanden voor de eerste twee kwartalen van het jaar t-1. Op het moment van de raming van het t-1-jaar zijn de RSZ-vestigingsgegevens immers nog niet beschikbaar voor het volledige jaar.

Uit deze bron worden ook de lonen per arrondissement bij de FOD Financiën opgehaald, die worden gebruikt als verdeelsleutel voor de uitvoer van douanerechten.

Voor de raming van het t-1-jaar wordt dus enkel rekening gehouden met de lonen van de eerste helft van dat jaar. Vanaf de t-2-raming zijn de lonen van het volledige jaar beschikbaar.

### 6.3 BTW-Leveranciersbestand

Deze bron wordt gebruikt om een regionale verdeling op te stellen van de transacties aangegeven door de fiscale vertegenwoordigers. Bij het opstellen van de raming voor het t-1-jaar is er reeds een voorlopige versie beschikbaar van het btw-leveranciersbestand. De definitieve versie van het bestand volgt later en wordt gebruikt vanaf het t-2-jaar.

### 6.4 Dossier 'toegevoegde waarde'

Tal van items die op indirecte wijze worden verdeeld, maken gebruik van de regionale toegevoegde waarde. Meestal gaat het om de bruto toegevoegde waarde zelf (B.1g). In bepaalde gevallen wordt ook gebruik gemaakt van de productie – zowel volgens de ESR-definities (P.1) als volgens de administratieve aggregaten (C\_A) –, het intermediair verbruik volgens de administratieve aggregaten (C\_B) en/of sommige correcties om over te stappen van de administratieve bronnen naar de ESR-definities. Voor het t-1-jaar gebeuren die berekeningen niet per SUT-bedrijfstak zoals in de definitieve ramingsmethode, maar volgens een minder gedetailleerd bedrijfstakniveau (A64). Ook de methode zelf is totaal anders, waarbij direct de toegevoegde waarde volgens ESR-definities geraamd wordt.

<sup>1</sup> Ten opzichte van het publicatiejaar van de nationale rekeningen.



Bij de regionale verdeling van de in- en uitvoer gebeuren de berekeningen voor het t-1-jaar wel op het niveau van de SUT-bedrijfstak. Doordat de gedetailleerde toegevoegde waarde-sleutels niet beschikbaar zijn voor het t-1-jaar, worden voorlopig de sleutels van het t-2-jaar gebruikt.

## 6.5 Belpo-Enquête

In de normale methode wordt de Belpo-enquête gebruikt voor de raming van de in- en uitvoer van R&D. Voor de raming van het t-1-jaar zijn de resultaten van de enquête echter niet tijdig beschikbaar. Daarom wordt voor het jaar t-1 als alternatief gebruik gemaakt van de gegevens inzake R&D van de betalingsbalans.

Die methode is analoog aan de methode voor de even t-2-jaren, waar dus eveneens wordt gewerkt met betalingsbalansgegevens. De Belpo-enquête wordt immers tweejaarlijks georganiseerd, waardoor de resultaten ervan nog niet beschikbaar zijn wanneer het t-2-jaar een even jaartal is. Voor oneven t-2-jaren en vanaf het t-3-jaar, zijn de resultaten van de Belpo-enquête steeds beschikbaar.

## 6.6 Huishoudbudgetonderzoek

De resultaten van het huishoudbudgetonderzoek (HBO) worden gebruikt bij de regionale verdeling van de invoer van privaat reisverkeer en van online aankopen. Het onderzoek wordt tweejaarlijks georganiseerd, meer bepaald in de even jaren.

Indien het t-1-jaar een even jaartal is, zijn de resultaten van het HBO beschikbaar. Indien het t-1-jaar een oneven jaartal is, zijn de resultaten van het HBO niet beschikbaar en worden die van het t-2-jaar gebruikt als alternatief.

## 7. In- en uitvoer van goederen: verschillen met de buitenlandse handel van België per gewest volgens het INR

Sinds het datajaar 2002 publiceert het INR in- en uitvoercijfers voor goederen per gewest (NUTS 1). Die resultaten – totaalcijfers voor het Rijk en aandelen per gewest – verschillen van degene die in het kader van de nationale en, nu ook, regionale rekeningen gepubliceerd worden.

In de nationale en regionale rekeningen zijn de transithandel van aardgas en de brutostromen met betrekking tot maakloonwerk en herstellingen geëlimineerd en is er een impact van de arbitrage om de drie optieken van het bbp met elkaar in evenwicht te brengen.

Naast het conceptuele verschil op nationaal niveau spruiten de verschillen in de aandelen per gewest ook voort uit de verschillende methodologische principes die gehanteerd worden bij de regionale verdeling zelf. Concreet heeft dit alles tot gevolg dat het aandeel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de principes van de regionale rekeningen hoger ligt dan dat volgens de principes van de buitenlandse handel, terwijl het aandeel van het Vlaams Gewest lager ligt volgens de principes van de regionale rekeningen dan volgens de principes van de buitenlandse handel.

In de INR-statistieken van de buitenlandse handel wordt de invoer toegekend aan het gewest waar de eerste toegevoegde waarde zal gebeuren en de uitvoer aan het gewest waar de laatste toegevoegde waarde werd gerealiseerd. Indien de locatie waar die toegevoegde waarde plaats vindt (vond) niet gekend is, wordt de invoer (uitvoer) toegekend aan het gewest waarnaar (van waaruit) de goederen worden (werden) verzonden. Indien ook die locatie onbekend is, wordt de invoer (uitvoer) toegekend aan het gewest waar het handelsproces geschiedt (geschiedde). In dit laatste geval komt dit neer op het gewest waar de hoofdzetel gevestigd is. Iedere in- of uitvoerder rapporteert het gewest van oorsprong of bestemming in zijn aangifte. Het is niet gekend welk van de drie allocatiemogelijkheden de aangever precies hanteert.

In de regionale rekeningen wordt de in- en uitvoer toegekend aan het (de) gewest(en) waar de in- of uitvoerder vestigingen heeft. Indien de aangever vestigingen heeft in meerdere arrondissementen, wordt de loonmassa<sup>1</sup> per vestiging gehanteerd als verdeelsleutel. Dat is dus volgens het vast principe voor de regionale allocatie van aggregaten per bedrijfstak (toegevoegde waarde, beloning, investeringen, werkgelegenheid) in de regionale rekeningen.

In de praktijk is het daardoor mogelijk dat de in- of uitvoer van een multi-arrondissementele aangever die vestigingen heeft in verschillende gewesten in de INR-statistieken van de buitenlandse handel aan één gewest toegekend wordt. In de regionale rekeningen wordt deze in- en uitvoer uitgesplitst over meerdere gewesten volgens de verdeelsleutel van de loonmassa. Omgekeerd is het ook mogelijk dat de in- of uitvoer van een uni-arrondissementele aangever in de INR-statistieken van de buitenlandse handel aan meerdere gewesten wordt toegekend, terwijl dit in de regionale rekeningen aan slechts één gewest wordt toegekend.

Ter illustratie van het verschil tussen de statistiek van de buitenlandse handel en de statistiek van de regionale rekeningen worden in onderstaande tabel de regionale resultaten weergegeven voor het jaar 2019.

Tabel: Regionale goederenhandel volgens de buitenlandse handel en de regionale rekeningen (2019<sup>2</sup>)

Stroom	Geografische zone	Buitenlandse Handel in nationaal concept		Nationale en Regionale Rekeningen	
		Mln. euro	Aandeel (%)	Mln. euro	Aandeel (%)
Uitvoer	België	278 468,7	100,0	282 108,5	100,0
	Brussel	7 831,7	2,8	26 111,9	9,3
	Vlaanderen	218 582,4	78,5	213 028,1	75,5
	Wallonië	52 054,4	18,7	42 968,5	15,2
Invoer	België	284 849,3	100,0	279 299,2	100,0
	Brussel	14 612,3	5,1	39 230,3	14,0
	Vlaanderen	231 396,6	81,2	207 364,7	74,2
	Wallonië	38 840,4	13,6	32 704,2	11,7

<sup>1</sup> Tot en met 2008 wordt het aantal jobs volgens de RSZ gebruikt als verdeelsleutel.

<sup>2</sup> Cijfers d.d. 31/03/2022.

## Lijst van afkortingen

Belspo	Belgian Science Policy Office, programmatorische federale overheidsdienst Wetenschapsbeleid
ESR	Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen
FISIM	Financial intermediation services indirectly measured
INR	Instituut van de nationale rekeningen
MA	Multi-arrondissementele ondernemingen; i.e. ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen
NACE	Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes
NBB	Nationale Bank van België
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
NUTS 1	Code NUTS-niveau in België: gewesten
NUTS 2	Code NUTS-niveau in België: provincies
NUTS 3	Code NUTS-niveau in België: arrondissementen
P.61	ESR-code voor uitvoer van goederen
P.62	ESR-code voor uitvoer van diensten
P.71	ESR-code voor invoer van goederen
P.72	ESR-code voor invoer van diensten
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
Statbel	Algemene Directie Statistiek– Statistics Belgium
SUT	Supply and Use Table
UA	Uni-arrondissementele ondernemingen; i.e. ondernemingen met slechts 1 vestiging, of met meerdere vestigingen binnen 1 arrondissement



#### Bestellingen

Op de internetsite van de Nationale Bank van België, via de rubriek "[e-service](#)", kan u een gratis e-mailabonnement nemen op deze statistische publicatie. Deze wordt u dan automatisch op de publicatiedatum via e-mail toegezonden.

#### Voor meer informatie

Wie meer informatie wenst over de inhoud, de methodologie, de berekeningswijze en de bronnen kan terecht bij de dienst nationale & regionale rekeningen en conjunctuur van de Nationale Bank van België.

[nationalaccounts.na@nbb.be](mailto:nationalaccounts.na@nbb.be)

#### Verantwoordelijke uitgever

**Rudi Acx**

Chef van het departement Algemene statistiek

Nationale Bank van België

Naamloze vennootschap

RPR Brussel - Ondernemingsnummer: 0203.201.340

Maatschappelijke zetel: de Berlaimontlaan 14 - BE-1000 Brussel

[www.nbb.be](http://www.nbb.be)

© Illustraties: Nationale Bank van België

Opmaak: NBB Algemene statistiek

Omslag: NBB AG - Prepress & Image

Gepubliceerd in maart 2021